

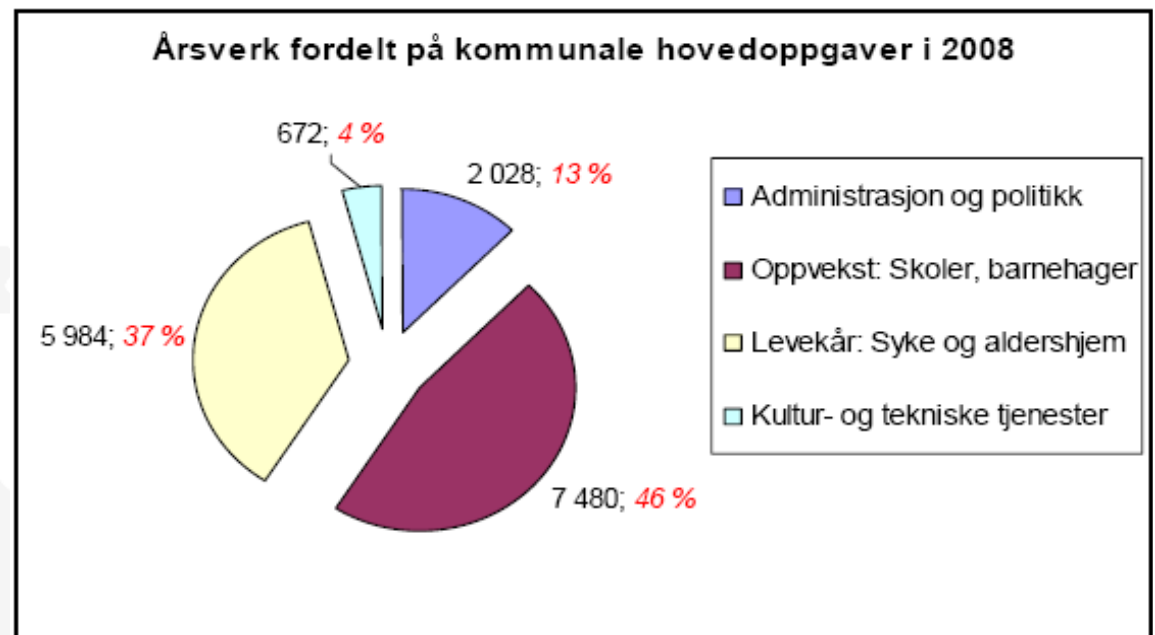
Kommunestrukturens betydning for næringslivet i Stavangerregionen

Einar Leknes, Atle Blomgren og Anett Bjelland

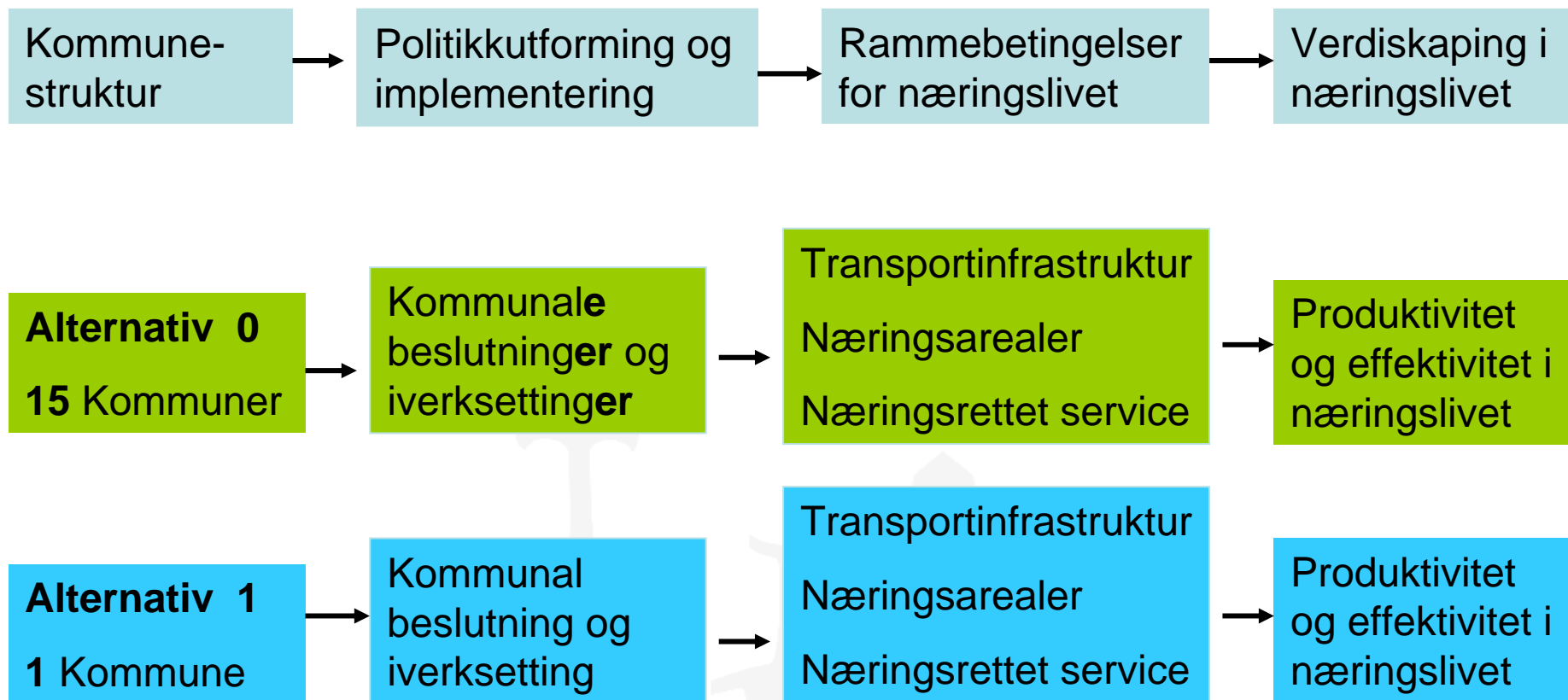
Er det noen sammenheng mellom kommunestrukturen og verdiskapingen i næringslivet ?

- Stavangerregionen scorer høyt på indikatorer for verdiskapingsevne. Dette gjelder særlig kvaliteten på den næringsrelaterede offentlige sektor. Liten sammenheng mellom indikatorene og kommunestruktur.
- Kommunal verdiskaping har stor betydning for næringslivet !
- Kommunestrukturen har liten betydning for stedbundne tjenester som for barnehage, skole og eldreomsorg
- Men hva med politikk og tekniske tjenester?

Årsaks-virkningsmodell

- Politikk og tekniske tjenester i kommunene dreier seg blant annet om arealplanlegging, transportinfrastruktur og næringsutvikling

Disposisjon for foredraget

Kontekst for undersøkelsen

Kunnskaps-
status

Byregionens
romlighet

Prognoser fram
mot 2040

Alternative
kommunestrukturer

Resultat fra intervju og analyser

Det institusjonaliserte byregionale samarbeidet:

Demokratisk forankring?

Beslutningseffektivitet?

Kommunene:

Er strukturen til hinder
for utvikling av gode
rammebetingelser for
næringslivet?

Utvalgte bransjer:

Er kommune-
grensene til
hinder?

Kunnskapsstatus

- Kommuneinndelingen i Norge har vært i stadig forandring siden opprettingen av kommunalt selvstyre i 1837 (fra 392 – 754 – 430).
  - Jæren og Ryfylke: ingen endringer etter kommunesammenslåingen i 1965.
  - Endringer i andre deler av landet etter 1965 særlig ved "inneklemt" byer.
- Christiansensutvalget 1992:**
- Viktigste svakhet ved kommuneinndelingen var **flerkommunale byområder:**
  - " *Kommunene bør avgrenses slik at de utgjør geografiske funksjonelle enheter tilpasset et felles bolig- og arbeidsmarked og lokaliseringen av private og offentlige tjenestetilbud.*"
  - Interkommunalt samarbeid **ikke** alternativ til endring i kommuneinndelingen.
  - Kommuneinndelingen bør primært ta hensyn til kommunens virksomhet
- Stortinget besluttet i 1995 at kommunesammenslutninger skulle være basert på frivillighet.
  - Etter 1995: utredninger, rapporter og forskning
  - Kommunestrukturens betydning for verdiskaping i næringslivet ikke undersøkt

Romlige divergenser i byregionen

Sammenhengende materiell struktur:

- Flerkommunale by og tettstedsområder
- 90% i tettbygd strøk - sentralisering
- Arbeidsplasskonsentrasjon i storbyområdet
- 1/4 million innbyggere i ½ timesregion

Én romlig hverdagspraksis i byregionen:

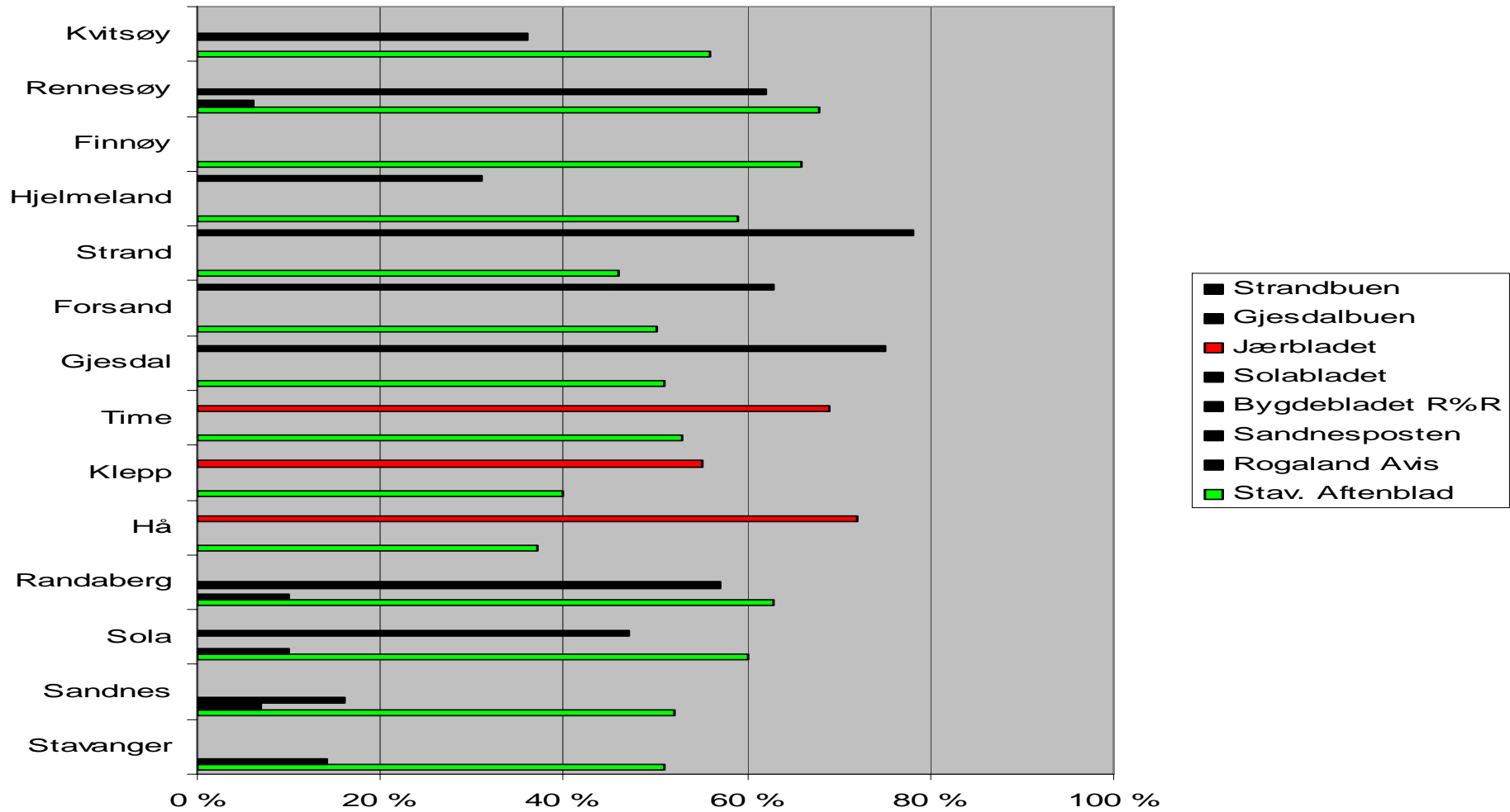
- 60 000 (40%) av arbeidstakerne reiste i 2007 på arbeid i en annen kommune enn bokommunen
- Arbeidspendlingen øker mer enn sysselsetting: Et stadig mer integrert byregion
- Befolkningen bryr seg ikke om kommunegrenser når det gjelder shopping, kultur og fritid
- Men avisleserpraksis viser tilhørighet til Jæren som forskjellig fra tilhørighet til storbyområdet

Divergerende romlig inndeling:

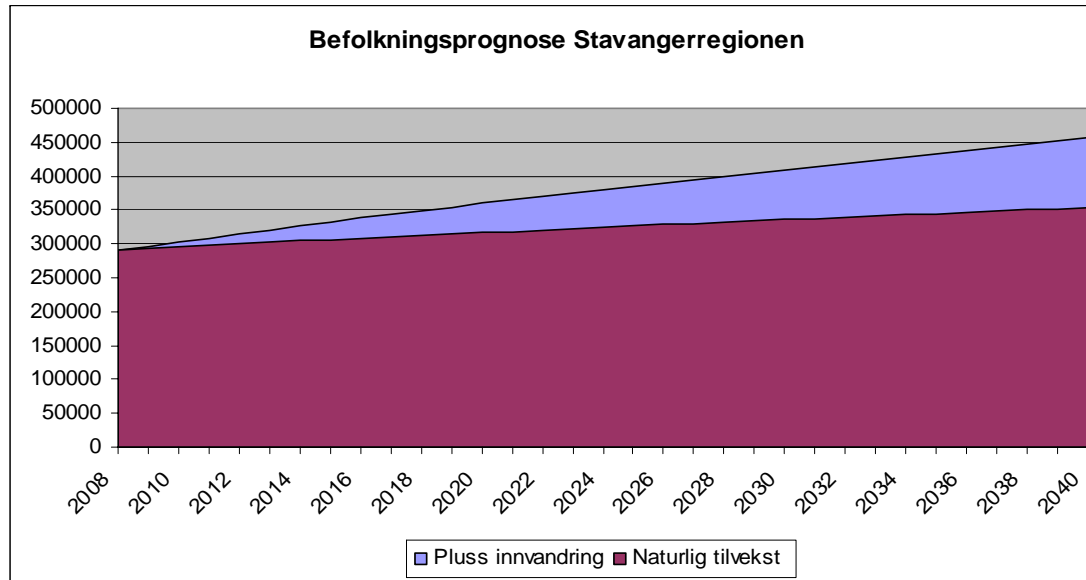
- Inndelingen av Stavangerregionen i 14 paralelle politiske og administrative enheter er divergerende i forhold til den materielle struktur og befolkningens hverdagspraksis.

AVISLESERPRAKSIS

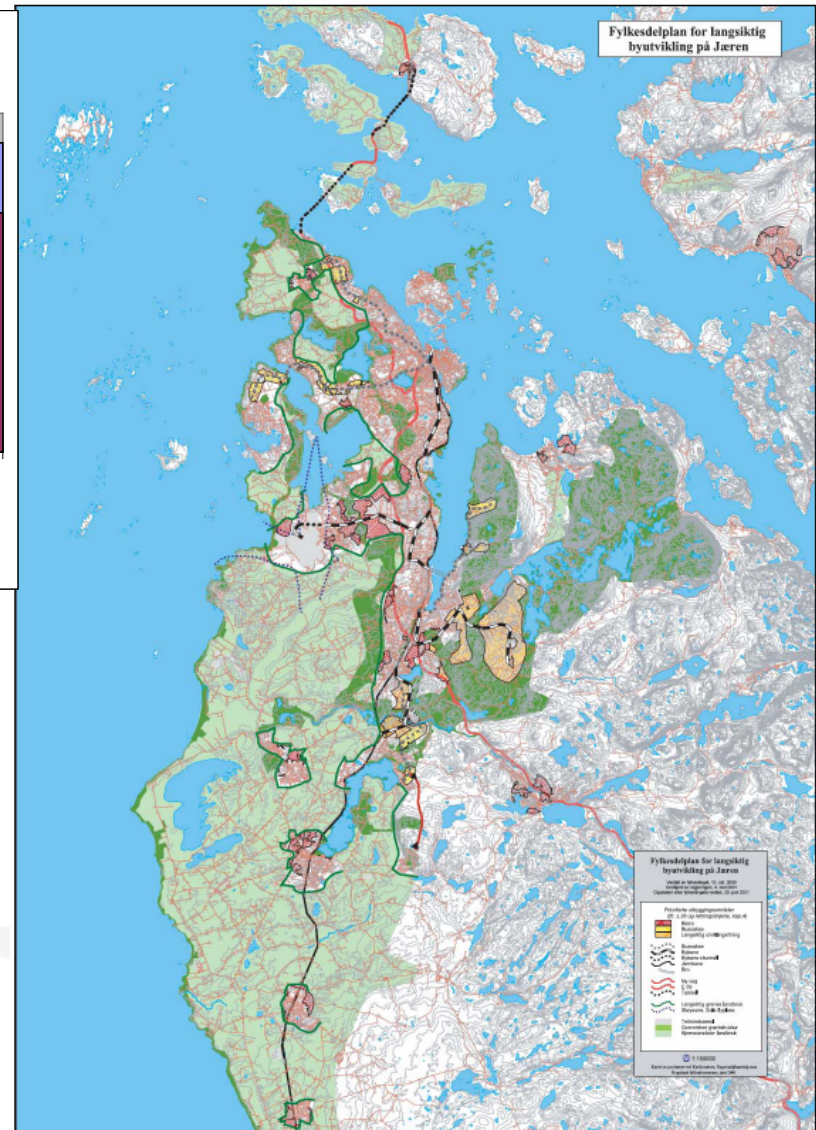
Dekningsgrad (% av husstandene) for lokale aviser

Framtidsperspektiver for Stavangerregionen

1. Folketall: + 60 000 - 160 000
2. Arbeidskraft: + 40 000 - 100 000
3. Innvandring fra andre land avgjør veksten
4. Forus/Lura + Sandnes sentrum har om lag 40 000 arbeidsplasser i dag
5. FDPJ har avsatt nok areal både til næring og boligformål

Alternative kommunestrukturer

Alternative kommuneinndelinger

Alternativ 0:
Dagens kommuner

Alternativ 1:
Nord-Jæren som én
kommune

Alternativ 2:
Jæren og Sør-Ryfylke som
én kommune

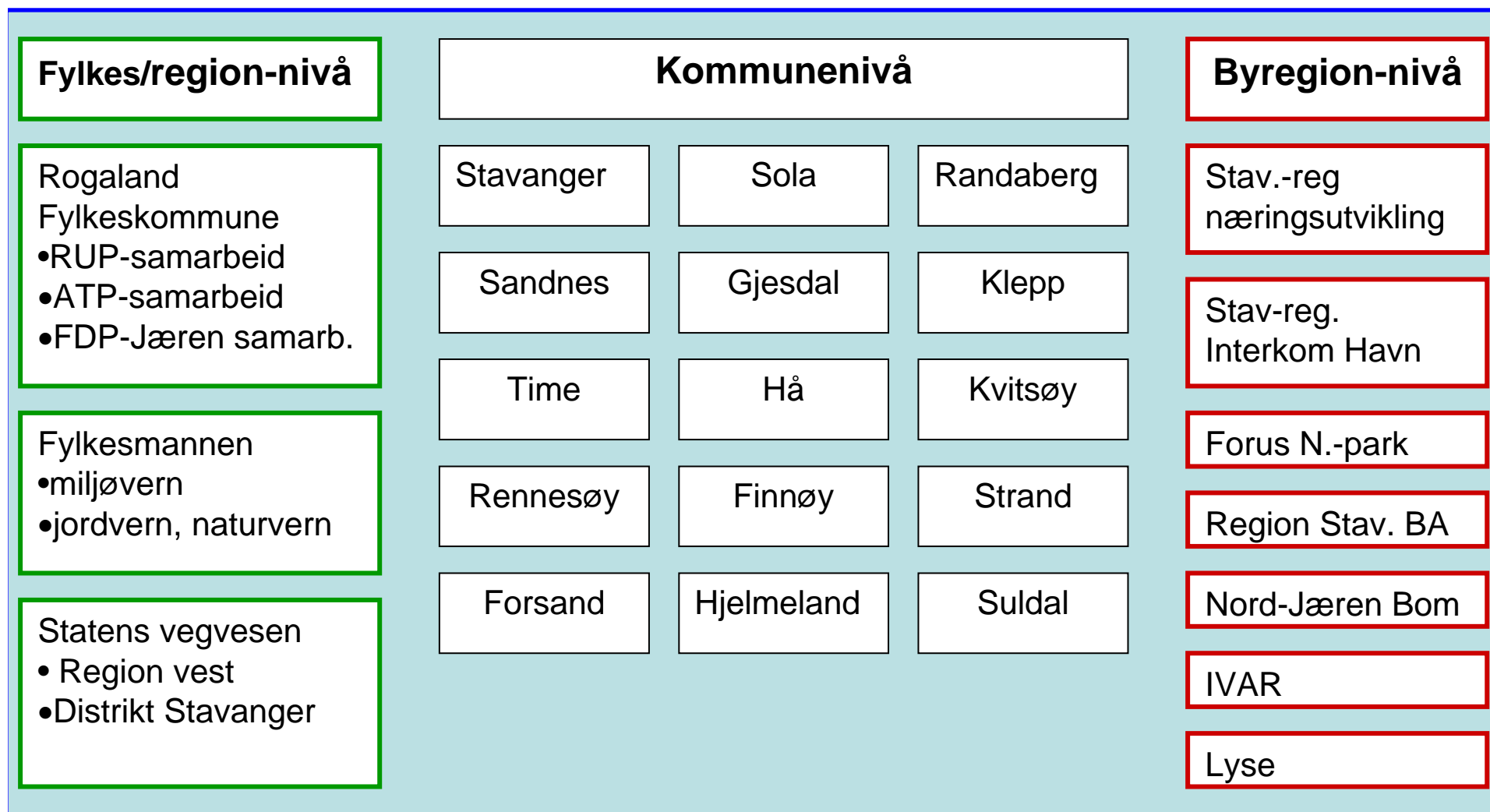
Alternative styringsmodeller

Alternativ 0 A:
Dagens kommuner pluss
SAMKOMMUNE for Jæren

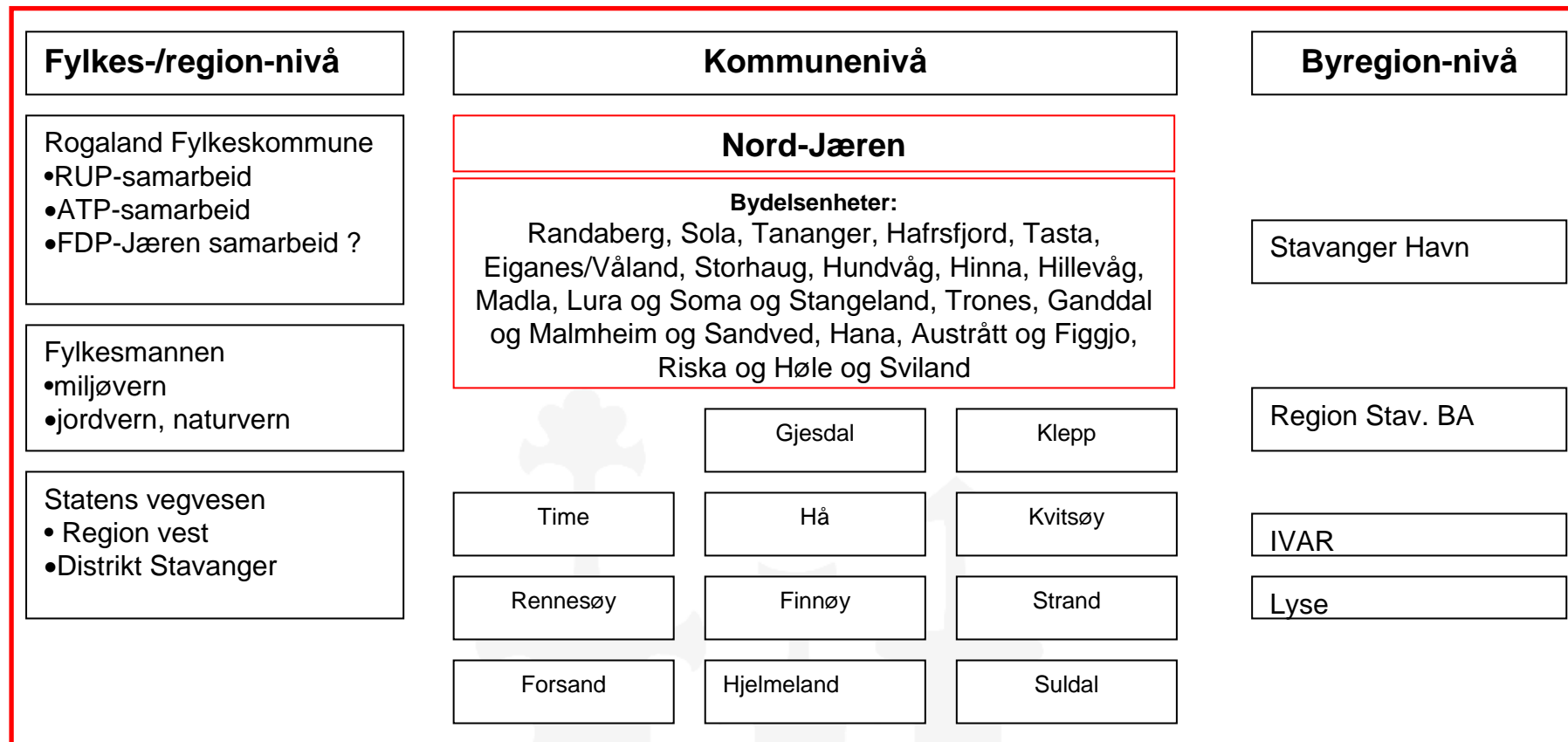
Alternativ 1 A:
Nord-Jæren med 17 politisk /
administrative enheter på
bydelsnivå

Alternativ 2 A:
Jæren og Sør-Ryfylke med 26
politisk/administrative enheter på
bydels- og førkommune-nivå

Dagens byregionale styringsstruktur

Alternativ 1A: Nord-Jæren som én kommune med 17 politisk / administrative bydelsenheter

Nord-Jæren som én kommune

- Ett rådhus - 17 bydelsenheter
  - 10 - 15 000 i hver bydel
  - 16 000 ansatte
  - 10 mrd driftsbudsjett
  - 210 000 innbyggere
- Norges tredje største kommune

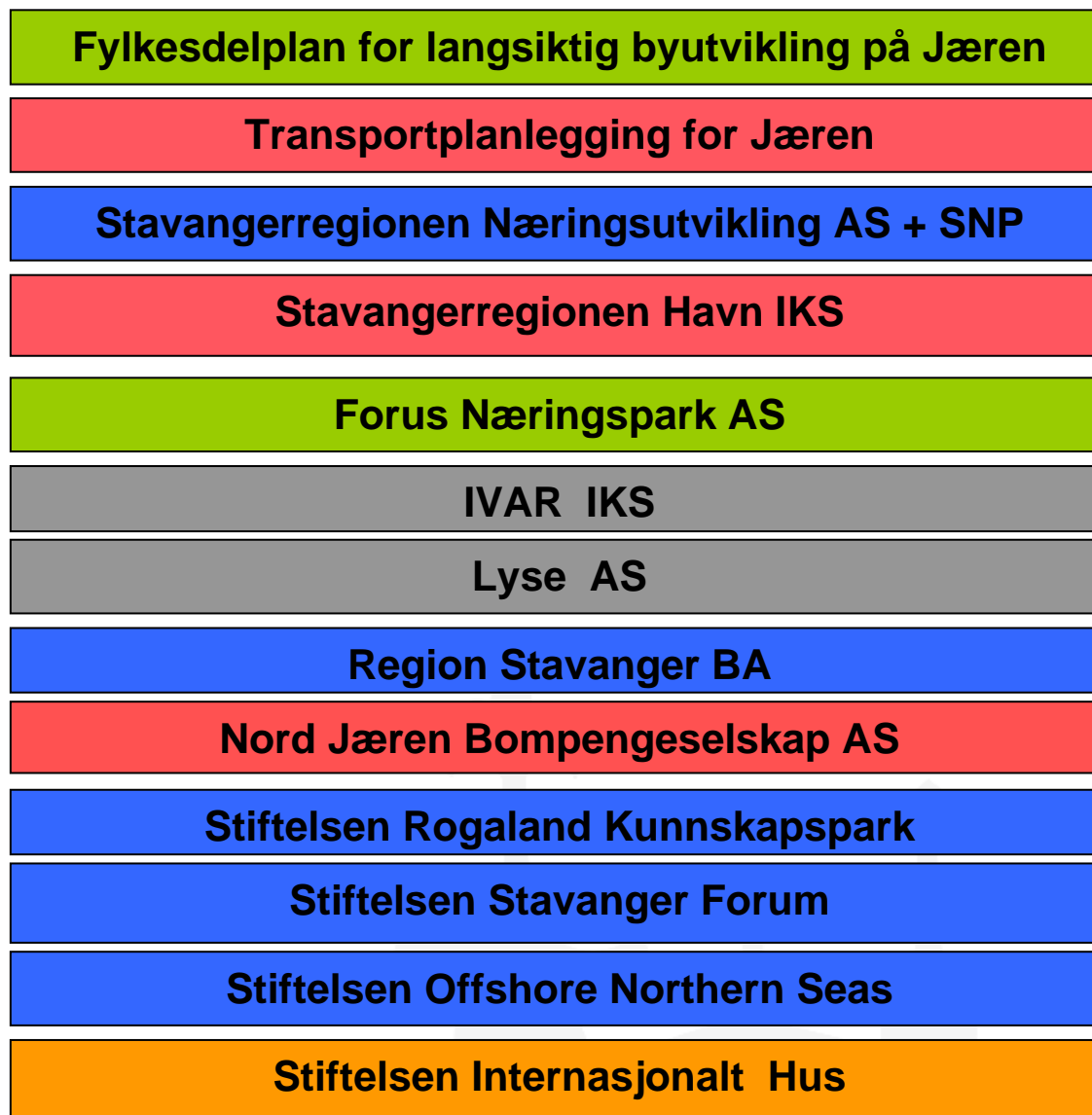
- Ett havnedistrikt!
- Forus Næringspark = kommunalt foretak
- Stavangerregionen Næringsutvikling?
- Fylkesdelplan for areal? .....

Politisk/administrative Bydelsenheter

IRIS

Institusjonalisert byregionalt samarbeid

Politikk-
utfor-
ming

Solid demokratisk
forankring

Areal

Samferdsel

Næring

Teknisk
Infrastruktur

Kultur

Politikk-
iverk-
setting

Mindre demokratisk
forankring

Det institusjonaliserte byregionale samarbeidet:

1. Samarbeidene fungerer og leverer resultater
2. Politikktutformings-samarbeidene tar tid, men har god demokratisk forankring i kommunene.
3. Folkevalgte utøver aktivt eierskap i alle selskapene gjennom eierorgan og styredeltakelse.
4. Folkevalgt kontroll varierer mellom kommuner og selskaper
5. Når styringskjeden strekkes ut, blir det verre for både "borgere" og folkevalgte å få "taket" på selskapenes aktivitet.
6. Folkevalgtes deltakelse i kommersielle selskaper kan oppfattes "konkurransesvridende"
7. Det byregionale samarbeidet: en demokratisk hybrid

Er kommunestrukturen til hinder for utforming av gode rammebetingelser for næringslivet?

1. Kommunene er næringsvennlige !
2. SrN fungerer som en byregional næringsetat
3. Interkommunale samarbeid og fylkesplansamarbeid kompenserer for den oppdelte kommunestrukturen
4. Gjenværende "fordeler" og med "ulemper" for næringslivet med dagens kommunestruktur:
  - Vanskeliggjør én byregional utbyggingspolitikk
  - Vanskeliggjør én parkeringspolitikk
  - Todelt havnesatsing
  - Kommunal konkurranse om tilrettelegging for næringsvirksomhet

Kommunegrensenes betydning for noen bransjer

- **Hotell & restaurant:** Forskjellige åpningsvedtekter og skjenkebestemmelser er konkurransevridende
- **Varehandel:** Uenighet om lokalisering i IKEA-saken medfører forsinkelser for virksomheten
- **Bygg & anlegg:** 8 kommuner på Jæren innebærer:
  - 8 markedsområder
  - 8 fortolkninger av byggesaksbestemmelsene
  - 8 typer bygningskontroll

- **Transport og logistikk:**
  - Ganddal og Risavika en klar forbedring
  - Trafikale virkninger av kommunale beslutninger om eksempelvis store bedriftsetableringer følges ikke opp i nabokommunene
  - Manglende helhetssyn

Konklusjon type I: Hemmer kommunestrukturen næringslivet?

- Næringslivet opplever en servicevillig og vekstfremmende offentlig sektor
- Det byregionale samarbeidet kompensere for den oppdelte kommunestrukturen
- Konkrete bransjemessige ulemper har ikke svært stor betydning
- Men Stavangerregionen har voksesmerter!

1 Vil én kommune på Nord-Jæren avhjelpe bilkøene?

- Staten (og nå fylkeskommunen) bygger vegene !
- Fylkeskommunen driver kollektivtilbudet !
- Kommunene beslutter lokalisering og tidspunkt for utbygging av bolig- og næringsareal
  - 2. Vil én kommune på Nord-Jæren bidra til bedre koordinering?
- Kommunene utformer parkeringspolitikken; utenom bysentrum har den vært liberal slik næringslivet ønsker
  - 3. Vi én kommune bidra til mer restriktiv parkeringspolitikk?

• Hvis svaret på spørsmål 2 og 3 er ja er svaret på spørsmål 1 ja.

Konklusjoner type II

1. Kommunestrukturspørsmålet:

- først og fremst et spørsmål om hvilken betydning inndelingen vil ha for verdiskaping i kommunene
- dette er viktig også for næringslivet og arbeidstakerne

2. Fakta kan ikke avhjelpe interesse- og ideologiske motsetninger

3. Institusjonell teori:

- en kommunesammenslåing i Stavangerregionen kan forårsakes av:
  - indre motsetninger eller "krise" i noen av kommunene
  - påtvunget press fra ekstern aktør som kommunene er avhengig av (Stortinget) (mer enn kun litt sammenslåingspenger)
  - kopiering av hva som gjøres i andre byregioner